

דף ח'

המוליד מניק המטי' ביצים מלקט חוץ מעטלף תנו רבנן, דג טמא משריץ, דג טהור מטיל ביצים⁷¹. כל דג שמוליד וולדות חיים מניק

אותם בדדים, וכל המטיל ביצים מלקט פירורים ומפרנס את בניו. חוץ מעטלף, שאף על פי שהוא מטיל ביצים הוא מניק. הדולפנים פרים ורבים מבני אדם⁷². ואמר רב יהודה שדולפנים הם בני הים. כל שביציו בחוץ מוליד שביציו בפנים מטיל ביצים. שואלת הגמרא, הרי שמואל אמר שאזו ואזו בר הם כלאים? ואמר אביי מפני שזה ביציו בחוץ וזה בפנים, ושניהם מטילים ביצים. אלא כל שזכרותו בחוץ מוליד שזכרותו בפנים מטיל ביצים.

תש' ביום יולד ביום בלי' יולד בלי' כל שתשמישו ביום, תרנגול יולד ביום, ביום ובלי' יולד בין ביום בין בלי' בלילה, עטלף יולד בלילה, בין ביום בין בלילה, אדם וכל הדומה לו, יולד בין ביום בין בלילה. והנפקא מינה היא למה שאמר רב מרי בנו של רב כהנא, שאם בדק בקן של תרנגולים מערב יום טוב ולא מצא בה ביצה. ולמחר השכים ומצא בה ביצה היא מותרת באכילה ביו"ט. מפני שתרנגולת אינה יולדת בלילה, והביצה לא נולדה בליל יום טוב. והוא לא בדק יפה. שואלת הגמרא, הרי מדובר כשבדק בערב יום טוב ולא מצא ביצה בקן? עונה הגמרא, שאנו אומרים שרובה של הביצה יצא בערב יום טוב וחזרה. וכדרכי יוחנן שאמר שביצה שיצתה רובה מערב יו"ט וחזרה מותר לאוכלה ביו"ט⁷³.

תשמישו ועיבורו שוה יולדים ומגדלים זה מזה, כשב ועז ששניהם משמשים פנים

כנגד עורף ותקופת עיבורן שווה, חמשה חדשים, אם בא אחד ממין אחד על המין השני היא מתעברת ויולדת, ומניקה את הולד. הכל משמשים פנים כנגד עורף, חוץ משלשה משמשים פנים כנגד פנים, דג ואדם ונחש. וכשבא רב דימי אמר שבארץ ישראל אמרו שהוא מפני שהשכינה

71 בע"ז פרק אין מעמידין (דף מ.) מפרשים ששניהם מטילים ביצים זה משריץ מבחוץ וזה משריץ מבפנים. תוס'.

72 לפי תוס' ורש"י גורסים מבני אדם.

73 מכאן מתירים לקנות ביצים בליל שני של יו"ט של גליות, חוץ משני ימים טובים של ראש השנה. תוס'.

דברה עמהם. ושנינו שגמל משמש אחור כנגד אחור.

תרנגולות לכ"א יום כלב נ' יום חתול
לנ"ב חזיר ס' שועל ו' חדשים
תנו רבנן, תרנגולות ביצתה נגמרת עשרים
אחד יום אחר ששמשה. וכנגדה באילן לוז,
משעת הפריחה עד גמר פריו יש עשרים ואחד יום. כלב לחמשים יום,
נגמרת צורת הולד, וכנגדו תאינה. חתול לחמשים ושנים יום, וכנגדו
תות. חזיר לששים יום, כנגדו תפוח, שועל ומיני שרצים ששה חדשים,
וכנגדם תבואה. בהמה דקה טהורה לחמשה חדשים, וכנגדן גפן. בהמה
גסה טמאה לשנים עשר חודש, וכנגדו דקל. טהורה לתשעה חדשים,
וכנגדה זית. הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והפיל והקוף והקיפוף
לשלש שנים, וכנגדן בנות שוח⁷⁴. אפעה לשבעים שנה, וכנגדו חרוב.
חרוב משעת נטיעתו עד שעת גמר פירותיו שבעים שנה, וימי עיבורו
שלש שנים. נחש לשבע שנים, ולאותו רשע לא מצינו חבר, ויש אומרים
מוכססים, מין בנות שוח.

מנין לומדם שעיבורו של נחש שבע שנים?
אמר רב יהודה בשם רב, ואמרו משום רבי
נחש לז' שנים ולא מצאנו לו חבר
וי"א מוכססים

יהושע בן חנניא, ממה שנאמר לנחש: "אָרוּר אַתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכָּל
חַיַּת הַשָּׂדֶה". אם הנחש נתקלל יותר מבהמה כל שכן שנתקלל יותר
מחיה, שזמן עיבורה קצר יותר משל בהמה⁷⁵. אלא הכתוב בא לומר
שכשם שהבהמה נתקללה מחיה פי שבעה, שזמן עיבור של חמור הוא
שנים עשר חודש פי שבע מחתול, שעבורו לחמשים ושנים יום. כך
הנחש נתקלל פי שבע מבהמה טמאה, וזמן עיבורו הוא שבע שנים.
ושואלת הגמרא אולי נאמר שכשם שחיה נתקללה פי שלש מבהמה. ארי
שזמן עיבורו שלש שנים פי שלש מחמור, כך הנחש נתקלל פי שלש

74 בירושלמי פירש על המשנה (שביעית פ"ה מ"א) ששביעית שלהן בשניה שבכל שנה חונטים בה פירות.
והפירות שחונטים בשנה אחת לא נגמרים עד ג' שנים. ולא כפי' ר"ח שפירש לגבי ל' אילנות שלא מוציאים בכל
שנה אלא עשרים כגון בנות שוח לג' שנים. ובפ"ק דע"ו (דף יד.) גרס מוכססים בנות שוח מין אחד וכן שמו.
וקשה שבמסכת דמאי (פ"א מ"א) שנו הקלין שבדמאי לא נחשדו עמי הארץ עליהן. משמע שאינם פירות חשובים.
ובפ"ק דע"ו (דף יד.) מפרש תאיני חיורתא. ובפרק ג' דנדרים (דף כז.) בנות שבע ותאנים לבנים שני מינן דאמר
אילו הייתי יודע שבנות שבע בתוך כלכלה הייתי אומר תאנים לבנות ושחורות אסורות בנות שבע מותרות.
ונראה שבנות שוח ושבע הם מיני תאנים אלא שבנות שוח הן רעות. ובההיא דשביעית סברו שאין שביעית נוהג
בהן. ובנות שבע הן יפות כמו ששמע בשביעית (פ"ה) ובנדרים (דף כז.). ומסתמא שאדם אכל מן היפות ונקראו
שבע מן שבעת ימי אבלות, ושוח שגרמו שוחה ותולים הקלקלה במקולקל. תוס'.

75 שהרי עז ה' חדשים וחתול נ"ב [יום] והא ל"ל דהא מכל חיה היינו ארי או אפעה דא"כ ליכתוב מכל החיה ולא
ליבעי בהמה. רש"י.

מחיה, וזמן עיבורו תשע שנים? ואומרת הגמרא שלא כתוב "אָרוּר אֶתָּה מְכַל חַיֵּת הַשָּׂדֶה וּמְכַל הַבְּהֵמָה" אלא כתוב "אָרוּר אֶתָּה מְכַל הַבְּהֵמָה וּמְכַל חַיֵּת הַשָּׂדֶה". הנחש הוא ארור מכל הבהמה שנתקללה יותר מחי. ושואלת הגמרא אולי הנחש נתקלל פי שלש מבהמה דקה כשם שעז נתקללה פי שלש מחתול, ועיבורו הוא חמישה עשר חדשים?! ואומרת הגמרא, או שנאמר שכתוב "וּמְכַל הַבְּהֵמָה", ואין בהמה שמקוללת יותר מחמור. או שנאמר, שכיון שנאמרה בנחש קללה הוטלה עליו הקללה הגדולה ביותר⁷⁶.

רבי יהושע בן חנניה ניצח את סבי
דבי אתונא
אמר קיסר רבי יהושע בן חנניה, לכמה נחש מתעבר ומוליד? אמר לו לשבע שנים. שאל אותו הרי זקני אתונא הרביעו נחשים והולידו אחרי שלש שנים? ואמר לו שהנחשים היו מעוברים ארבע שנים קודם, ונחשים מעוברים משמשים כבני אדם!. והקיסר שאל אותו הרי זקני אתונא הם חכמים? אמר לו שאנו חכמים יותר מהם. והקיסר אמר לו, אם אתם חכמים מהם לך ונצח אותם, ותביאם אלי. שאל אותו רבי יהושע, כמה הם? אמר לו, ששים. אמר לו רבי יהושע, שיעשה לו ספינה שיש בה ששים חדרים, שבכל אחד מהם ששים 'ביסטריק', כסאות כמספרם של חכמי אתונא. וכשבא לשם הלך לטבח וכשמצאו מפשיט את הבהמות אמר לו ראשך למכירה, אמר לו כן. בכמה? בחצי זון, ושילם לו. אמר לו, שהתכוון לקנות את ראשו, ולא ראש של בהמה! ואמר לו, שיניח לו אם יראה לו פתחם של זקני אתונא. ואמר לו, שמפחד כיון שמי שמראה פתחם מיד הורגים אותו. אמר לו רבי יהושע, שיוליך חבילת קנים ויעמוד ליד הפתח, כעומד לנוח כדי שלא יהרגו אותו. ומצא שיש שומרים מבפנים שהזקנים לא ייצאו, ומבחוץ שלא יכנסו. והפך נעל אחת לכוון השני, ועמד בפתח, והיה נדמה שהיה מי שנכנס ומי שיצא. וכשגילו זאת, הרגו את השומרים. נכנס ומצא את הזקנים יושבים למטה, ואת הצעירים למעלה, כדי להעליל על האדם אם יקדים שלום לאלו או לאלו. ואמר:

76 והכי נמי איכא לאקשווי ואימא כשם שנתקללה בהמה מחיה אחד לשנים ומאי ניהו חמור משועל כך נתקלל הוא מחמור אחד לשנים דהוּוּ לוּ ב' שנים אלא איכא לתרוצי קללה שדי עילויה ועוד מכל הבהמה ומכל החיה כתיב דמשמע דמשום בהמה שיתירה קללתה על שום חיה ומצינו חמור מקולל מחתול אחד לשבע. רש"י.

שלוש לכם. ואמר להם אני חכם של היהודים ורצוני ללמוד ממכם חכמה. ואמרו לו אם כך נשאל אותך שאלות בחכמה. ואמר להם שאם הם ינצחו אותו יעשו עמו מה שברצונם, ואם הוא ינצח אותם יבואו עמו בספינה.

וחכמי אתונה שאלו את רבי יהושע, אדם שביקש אשה ולא נתנו לו
שהלך לשאת אשה ולא נתנוה לו, מדוע הוא
יבקש אשה בת מזל וכו'

הולך לבקש לשאת אשה חשובה ומיוחסת יותר? ורבי יהושע לקח יתד וניסה לנעוץ אותו למטה בכותל ולא ננעץ. ונעץ אותו למעלה במקום שהיה חור וננעץ. אמר להם, שיתכן שהאשה הראשונה אינה בת מזל, והאשה השניה היא בת מזל⁷⁷. שאלו אותו, אדם שהלוח מעות והיה צריך לטרוף את המעות מהלווה, מה הוא ראה שהוא חוזר ומלווה? אמר להם, אדם שהלך לבקעה וקצר משא של קנים ולא היה יכול לשאתו. מה הוא ראה שהוא קוצר עוד משא קנים ומניח על הראשונים? אלא שהוא ממתין עד שאנשים אחרים יבואו לסייע לו לשאתם. ואמרו לו אמור לנו דברי כזב, ואמר להם היתה פרדה שילדה, והיה תלוי פתק בצואר הולד וכתוב בו שחייבים לבית אבא מאה אלף זוז. וכשאמרו לו האם פרדה יולדת? אמר להם הרי דברי הם דברי כזב. ושאלו אותו כשמלח מסריח במה מולחים אותו. ואמר להם בשליה של פרדה. וכשאמרו לו האם לפרדה יש שלייה? אמר להם האם מלח מסריח? אמרו לו, בנה לנו בית באויר. ורבי יהושע אמר שם, ונתלה בין הרקיע לארץ, ואמר להם העלו לי לבנים וטיט ואבנה בית. ושאלו אותו, היכן אמצע העולם זקף אצבע ואמר להם כאן!, ואם אינכם מאמינים הביאו חבלים ותמדדו!. ואמרו לו יש לנו בור מים בשדה, הבא אותה לעיר. ואמר להם הפשילו לי חבלים מסובין ואביא אותו!. יש לנו ריחים שבורים, תפור אותם. ואמר להם הוציאו מהם חוטים ואתפרם. אמרו לו במה קוצרים ערוגה של סכינים? ואמר להם בקרן של חמור. אמרו לו האם לחמור יש קרן? אמר להם, האם יש ערוגה של סכינים!. הביאו לו שתי ביצים ואמרו איזו היא של תרנגולת לבנה ואיזו של תרנגולת שחורה?. והביא להם שני חריצי גבינה ושאל איזו הוא של עז שחורה ואיזו של עז לבנה?.

77 בחידושי אגדות למהרש"א מסביר את הויכוח בין חכמי אתונה לרבי יהושע בן חנניה.

ורבי יהושע הביאם בספינה לקיסר וכו' עד שבלו

שאלו אותו, מהיכן יוצאת רוחו של אפרוח שמת בקליפתו? אמר להם, מהיכן שרוחו נכנסה. ואמרו לו שיראה להם כלי שאינו שווה את הפסד שהוא מפסיד. וכל אחד הביא מחצלת, וכאשר פשטו אותן לא נכנסו בפתח. ואמר להם שיסתרו את הכותל והפתח כדי שיכנסו. ואמר להם זהו כלי שאינו שווה את ההפסד שיש בו. ואחרי שרבי יהושע בן חנניה ניצח אותם הוא הביאם לספינה והכניס כל אחד לחדר אחר. וכאשר כל אחד ראה את הכסאות אמר בלבו שכל חבריו יבואו לחדרו. ורבי יהושע בן חנניה אמר לספן, התר את ספינתך ולך. ורבי יהושע לקח מהעפר של מקומם. וכאשר באו ל'בי בליעי', מקום באוקינוס שבולע כל מים שנופלים אליו⁷⁸, מילא כלי של מים מ'בי בליעי'. וכאשר הביאם לפני הקיסר הקיסר ראה את שפלותם ואמר, הם אינם זקני אתונא. ורבי יהושע בן חנניה לקח מעפרם והשליך עליהם, וכיון שחשבו שהם ליד ארצם העיזו פניהם בפני הקיסר. והקיסר אמר לרבי יהושע עשה בהם כל מה שאתה רוצה. ורבי יהושע שם את המים מ'בי בליעי' בחבית ואמר להם שימלאו אותה. והמים בלעו את כל המים שהם מלאו עד שפרקי שכמם נשמטו ובלו והלכו לאבדון.

78 רש"י פירש בי בליעי מי אוקיינוס שבולעות כל מימות שבעולם ופולטות אותן דרך תהום שכ' והים איננו מלא. וקשה שבסמוך אמר שדינהו בתיגרא, שהוא שם של כלי ושוב איך יורדים לתהום. ואי נפרש גומא או חריץ ניחא. ויתכן שמי בליעי הוא שם מקום כמו שא' בי בליעי אית ביה תלתא צלמי חד מטי ידי' ארישיה חד אליביה בתרא דכולהו מחוי בדיה לאחוריה. תוס'.